

Skuespiller- og danser**alliansen**

Utredning om kunstnerøkonomi
Attn: Utredningsleder Vigdis Moe Skarstein
E-post: postmottak@kud.dep.no

Oslo, 15. august 2014

**Utredning av kunstnerøkonomien -
Innspill fra Skuespiller- og danseralliansen AS**

Vi viser til brev av 16. mai i år der Skuespiller- og danseralliansen inviteres til å komme med innspill til utredningen om kunstnerøkonomi. Vi takker også for møtet 4. juni der vi presenterte virksomheten. Skuespiller- og danseralliansen (Alliansen) er ett forholdsvis nytt og ett av få kunstnerpolitiske tiltak ved siden av stipendpolitikken.

Kort om bakgrunnen for Alliansen

Kunstnerorganisasjonene Norsk Skuespillerforbund og Norske Dansekunstnere har i mange år arbeidet for å bedre arbeidsvilkårene for skuespillere og dansere. Disse kunstnergruppene arbeider i hovedsak som arbeidstakere i ansettelsesforhold, selv om noe arbeid utføres som selvstendig næringsdrivende. Den forrige levekårsundersøkelsen fra Telemarksforskning viste at nivået på kunstnerens inntekt og levekår i 2006 var dårligere enn i resten av befolkningen, særlig gjaldt dette for frilansere innenfor ulike kunstfelt. På bakgrunn av dette foreslo forbundene opprettelse av en skuespiller og en danserallianse etter modell fra Sverige. Det ble bevilget midler til utredning, og tiltaket ble inkludert i Kulturløftet II.

Arbeidsmarkedet for frilans dansere og skuespillere

Hoveddelen av skuespillere og dansere i Norge har ikke faste- eller åremålsstillinger. Arbeidsmarkedet er åpnet for midlertidige tilsetninger, ref AML § 14-9, 3 som krever tariffavtale med landsomfattende arbeidstakerorganisasjoner. Arbeidssituasjonen for frilans dansere og skuespillere skiller seg betydelig fra det som er vanlig for andre arbeidstakere. Utøvende dansere og skuespillere ansettes i svært kortvarige engasjementer alt fra noen timer en dag, til dager eller uker. Lengre midlertidige engasjementer over flere sammenhengende måneder gis som regel kun ved scenekunstinstitusjoner, i noen få frie grupper og i enkelte større tv-dramaproduksjoner.

Stor bruk av midlertidig tilsetning og kortvarige oppdrag sikrer arbeidsgivere som scenekunstinstitusjoner, privat teatre, frie prosjekter og grupper, film, tv- og mediebransjen fleksibilitet og dynamikk i tilgang til kunstnerisk arbeidskraft. Imidlertid fører dette til at den enkelte kunstners arbeidskarriere blir svært oppstykket. Dette får i særlig grad konsekvenser for kontinuitet i karrieren, varierende inntektsforhold, uregelmessig opptjening av sosiale rettigheter som rett til sykepenger, foreldrepermisjon og pensjon. Skuespiller- og danseralliansen ble opprettet i juni 2012 for å bedre denne situasjonen.

Opprettelsen av Skuespiller- og danseralliansen

Skuespiller- og danseralliansen AS ble stiftet 28. juni 2012 etter flere utredninger gjennomført siden 2009. Eierne er Norsk Skuespillerforbund, Norske Dansekunstnere og Norsk teater- og orkesterforening. Ti dansere og ti skuespillere ble ansatt i desember 2012, og alliansen har fra 1.8. 2014 utvidet med to fra hvert yrke. Midler oppspart fra oppstartsåret ble benyttet til utvidelsen med fire nye ansettelse.

Alliansen mottar tilskudd fra Kulturdepartementet, kap. 324 Scenekunst, post 78 Ymse faste tiltak. I 2014 er tilskuddet fra Kulturdepartementet på 6,193 millioner kroner. En stor andel av midlene pløyes tilbake til det offentlige gjennom skatt på den inntekten de ansatte opptjener fra Alliansen.

Kulturdepartementet gir tilskudd over en 3 års prøveperiode, ut 2015, og virksomheten skal evalueres primo 2015. Alliansens formål er "å sikre de tilsatte dansere og skuespillere rettigheter og inntekter mellom eksterne tilsettingsforhold og oppdrag, samt legge til rette for ekstern sysselsetting og arbeide for kompetanseoppbygging og kunnskap om scenekunstens vilkår".

En lignende ordning eksisterer i Sverige med tre allianser; for skuespillere, dansere og musikere, med totalt nærmere 300 kunstnere ansatt.

Det er et uttalt mål at Skuespiller- og danseralliansen skal favne et større antall kunstnere, dvs ansette flere frilans kunstnere.

Kunstneransettelser og betingelser

Alliansen har inngått tariffavtale med Norsk Skuespillerforbund og Norske Dansekunstnere om retten til midlertidig tilsetting og andre vilkår for kunstnerne.

Ansettelsesformen bygger på et tidskontoprinsipp med mekanismer som premierer arbeid hos eksterne arbeids- eller oppdragsgivere ved at ansettelsen forlenges. Inaktivitet fører til at ansettelsen opphører.

Alliansen har ansatt frilans skuespillere og dansere etter objektive kriterier som baserer seg på mengden av kunstnerisk arbeid som skuespiller og danser. Det er kunstnerne som har hatt mest arbeid i tråd med søknadskriteriene som er tilbudt ansettelse. De ansatte er derfor erfarne og etablerte frilans kunstnere med høy yrkesaktivitet. Alderen spenner pr. 1.8.2014 fra 28-55 år. Det er foretatt to tilsettingsrunder med ulike kriterier.

Kunstnerne søker ulønnet permisjon før hvert eksterne ansettelses- eller oppdragsforhold. Lønnsnivået ligger lavere enn tariffnivået ved offentlige scenekunstinstitusjoner. Dagslønnen er for tiden kr. 1016. Dager med permisjon kommer til fradrag ved månedlig lønnsutbetaling. Skuespiller- og danseralliansen er slik en kontinuerlig arbeidsgiver for frilans utøvende kunstnere, slik at de kan videreutvikle og styrke sin karriere i perioder mellom engasjementer hos eksterne arbeidsgivere. Skuespiller- og danseralliansen har innskuddspensjonsordning i KLP.

Ansettelsesformen krever aktivitet fra den ansatte, motiverer til eksternt arbeid, og bidrar til

kontinuitet og faglig utvikling.

Fra 2014 er det etablert en nettportal for ansatte og administrasjon. Portalen skal effektivisere og forenkle arbeidet for administrasjonen, og forenkle og gi oversikt over permisjoner, tidskonto, kurs m.m. for ansatte kunstnere. Portalen håndterer også nye søknadsrunder for ansettelse.

Det vil i god tid før 2016 bli tatt stilling til hvordan ansettelsesforholdet for nåværende kunstnere videreføres ved en permanent Skuespiller- og danserallianse.

Kartlegging og statistikk

Det finnes lite statistisk materiale om frilans dansere og skuespillere i Norge. Alliansen har utarbeidet suksesskriterier og målbare spørsmål for virksomheten, forankret i formålet.

Blant annet kartlegges:

- månedlig permisjonsgrad
- hvilke typer arbeid de ansatte har i permisjoner
- hos hvilke type arbeidsgivere de arbeider og geografisk hvor disse holder til
- hvor forestillingene de medvirker i spilles
- om engasjementet er som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende
- foreldrepermisjon og sykefravær

Deltakelse i det kompetanseutviklende tilbudet registreres. Materialet leveres til Kulturdepartementet i budsjettsøknad og rapportering.

Materialet for 2013 baserer seg på tyve kunstners arbeid og aktivitet. Fra 1.8.2014 vil materialet baseres på tjuetjue kunstnere. Funnene kan derfor ikke gjøres gjeldende for hele kunstnerbefolkningen innen disse yrkesgruppene. Materialet gir likevel en viktig oversikt over frilanskunstners arbeidssituasjon, noe som er lite undersøkt tidligere.

For eksempel viser statistikken at kunstnerne tar eksternt arbeid utenfor bostedskommunen, noe som gir en geografisk sirkulasjon i arbeidskraft. Tilsvarende kan man utfra statistikken se at kunstnerne medvirker i forestillinger som vises i hele Norge og globalt. Alliansens kunstnere dekker en stor sjangerbredde innen dans og teater.

Besparende for NAV

Det er ikke uvanlig at frilans dansere og skuespillere hever dagpenger fra NAV i arbeidsledige perioder. Ved en ansettelse i Alliansen opphører slike ytelser. Skuespiller- og danseralliansens virksomhet er dermed besparende for NAV både knyttet til saksbehandling og utbetaling av dagpengeytelser. For kunstnerne er Alliansen en mer målrettet og hensiktsmessig ordning som sikrer kontinuitet gjennom ansettelse.

Hva gjør kunstnerne når de er i allianseansettelsen?

Kompetanseutvikling

I periodene kunstnerne ikke har permisjoner mottar de lønn fra alliansen. I disse aktive ansettelsesperiodene deltar kunstnerne på kurs og kompetanseutviklende tilbud i regi av alliansen eller samarbeidspartnere. Hovedsamarbeidspartnere er Norsk Skuespillersenter kompetansesenter for kontinuerlig faglig utvikling innen scenekunst, og PRODA profesjonell dansetrening som organiserer daglig trening for dansere. Samarbeidet fører til at ressursene i de tre virksomhetene utnyttes effektivt med sikte på at mest mulig av de samlede midlene går til faglig kompetanseutviklende tilbud..

Alliansen har også samarbeidet med AFF, CODA – festivalen, Dansens Hus, Kunsthøgskolen i Oslo, Dreamscreen productions, Den Norske Opera & Ballett, NIMI, m.fl. Alliansen har engasjert kunstnere bosatt i Norge og utlandet på høyt nivå til å holde workshops for dansere. Disse tilbudene har vært åpne og kostnadsfrie for frilansdansere utenfor Alliansen. Tilbudene gir samlet sett et bredt nedslagsfelt kunstnerisk, der både ferdigheter, kunstnerisk kompetanse og utvikling er i fokus.

Alliansen har etablert et samarbeid med Dansalliansen i Sverige. Effekten av utvidede nettverk i andre nordiske land, kan gi mulighet for framtidige kunstneriske engasjementer og samarbeid blant kunstnerne i Alliansen.

Kompetanseutvikling blant alliansens kunstnere sikrer arbeids- og oppdragsgivere tilgang til dansere og skuespillere med høy kunstnerisk kompetanse.

Mentorvirksomhet

Alliansen startet i juni 2013 et mentorprogram hvor alliansens kunstnere er mentorer for yngre kolleger. AFF er faglig ansvarlig for mentorprogrammet, og har tidligere gjennomført mentorprogram for dramatikere og filmregissører.

Målsettingen med mentorprogrammet er å styrke yngre frilans skuespillere og dansere i deres karriereutvikling og bidra til profesjonalisering på scenekunstmrådet.

Totalt sytten av alliansens kunstnere har fått skoleing i mentoring, ni yngre frilans dansere og syv yngre skuespillere har deltatt som adepter.

Programmet avsluttes i desember 2014, og et nytt program planlegges for 2015.

Det er gjennomført en underveisevaluering av mentorprogrammet med gode tilbakemeldinger, og det skal gjennomføres en sluttevaluering.

Mentorprogrammet styrker yngre frilans scenekunstnere og bidrar til profesjonalisering.

Videreutvikling av frilanskarrierer

I ansettelsesperiodene i Alliansen arbeider kunstnerne med:

- å skaffe seg jobber
- planlegging og forarbeide av kommende arbeidsprosesser
- igangsetting av ideer og prosjekter
- daglig trening tilpasset deres arbeidsperioder og behov
- nettverksbygging
- søknadsskriving for finansiering av produksjoner
- utvikling av arbeidsmuligheter for seg selv, andre kunstnere og andre kulturaktører
- å skape plattform for ny inspirasjon og kreativitet
- videreutvikling som entreprenør
- utvikling av nye konsepter – gründervirksomhet
- deltar i møter og samlinger i Alliansen
- planlegging av aktiviteter for alliansens ansatte

Skuespiller- og danseralliansen, en viktig kunnskaps- og kompetansebank

En viktig pilar i Skuespiller- og danseralliansen er den kompetanse, ferdigheter og kunnskap hver enkelt ansatt kunstner innehar. Alliansen har kartlagt disse.

I karriereløpet har kunstnerne også utviklet en omfattende kunnskap innenfor et bredt og mangesidig felt. Denne kunnskapsbanken vil vi konkretisere og kartlegge.

Stikkord for denne kunnskapen som man finner blant kunstnere i alliansen er:

- gründervirksomhet; planlegger, driver og gjennomfører egne prosjektenheter som kan være stiftelser, AS eller enkeltpersonforetak, arbeider som produsenter i frie grupper.
- kulturentreprenørskap; planlegger, driver og gjennomfører salg av forestillinger, turné- og gjestespill i inn- og utland
- bruker kreativitet som arbeidsform
- skaper og leder arbeidsprosesser for seg selv og andre
- skaper egen frilanskarriere gjennom å utvikle sitt renommé på bakgrunn av høy faglig kunstnerisk kvalitet
- skaper verdier i form av opplevelser for publikum, kunstnerisk innhold for arrangører i Norge og utenlands
- utvikler strategier og arbeidsmekanismer hvor dynamikk og fleksibilitet er forutsetninger for å sikre en kontinuerlig karriere
- arbeider innenfor et stort sjangermangfold innen teater og dans

- har kompetanse på områder utover det utøvende som regi, koreografi, scenografi, kostyme, lys, lyd, undervisning

Avslutning

Skuespiller- og danseralliansen har meget positive erfaringer fra første 1,5 driftsår:

- Alliansen tilrettelegger for bærekraftige kunstnerkarrierer for de ansatte
- Ansatte kunstnere opplever å kunne arbeide hovedsakelig med kunst og faget
- Alliansen har positiv effekt for andre frilans skuespiller og dansere gjennom mentorprogram og faglige tilbud som kurs, workshops o.a.
- Alliansen sikrer at arbeidsgivere i bransjen har tilgang til kunstnere av høy kvalitet
- Alliansen fører til en besparing av saksbehandling og dagpengeytelser hos NAV

Alliansen er et unikt tiltak innenfor kunstnerpolitikken som har gitt positive resultater, ikke bare for ansatte, men også for scenekunst- og film/tv-bransjen.

Målet for Alliansen er å bli permanent fra 2016, og utvide antall ansatte skuespillere og dansere.

Skuespiller- og danseralliansen håper at rapporten *Utredningen om kunstnerøkonomien* vil fremme Alliansen som et viktig kunstner- og kulturpolitisk virkemiddel og et stimuleringsiltak for å sikre bærekraftige kunstnerkarrierer i en bransje der midlertidige tilsetninger og oppdrag er svært omfattende.

Vi håper utredningen kan anbefale til Kulturdepartementet at Alliansen bør gjøres permanent og utvides med flere dansere og skuespillere etter prøveperioden.

Vi bidrar gjerne med ytterligere informasjon eller annet materiale, og stiller gjerne på nye møter med dere. Oppdatert statistikk pr. 2 kvartal 2014 vil bli ettersendt i løpet av august. Vi ønsker lykke til med videre utredningsarbeid.

Vennlig hilsen

Skuespiller- og danseralliansen AS

Kirsti Camerer
Styreleder

Tone Øvrebø Johannessen
Daglig leder